

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 336.717.061 (477)

Юрків М.Т.,
аспірант*

Львівська державна фінансова академія

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Yurkiv M.T.,
graduate student
Lviv State Academy of Finance

MANAGING PROBLEM LOANS TO BANKS: NEW APPROACHES AND PROGRAMS OF THE UKRAINIAN BANKS

Постановка проблеми. Процес роботи з проблемними кредитами потребує від комерційних банків України на сучасному етапі використання нових напрямів забезпечення високої кваліфікації та спеціальної підготовки працівників, які відповідають за формування політики управління проблемною заборгованістю, аналіз та оцінку ризиків позичальників, моніторинг та роботу з проблемними кредитами, оцінку фінансового стану позичальників, аналіз та супровід інвестиційних проектів, для реалізації яких надавали кредити. В сьогоднішніх умовах економічної дійсності дана проблема тільки поглиблюється, адже ризик непогашення заборгованості за кредитними зобов'язаннями зростає і кількість проблемних кредитів банків збільшується у випадку поганої та легковажної оцінки платоспроможності позичальників. Тому пошук нових та удосконалення існуючих методик та програм роботи з проблемними кредитами залишається однією з найвідповідальніших в українському банківському бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню питань проблемних кредитів банків та методів їх повернення присвячені праці В. Алексійчука, В. Андрійчука, П. Лайка, І. Кириленка, А. Мороза, А. Васюренка, В. Міщенко. Зокрема праці В. Алексійчука, А. Мороза та В. Міщенко присвячувались сутності проблемних кредитів, як економічної категорії в системі фінансів та пошуку причин їх виникнення. В свою чергу, А. Васюренко, П. Лайка робили у своїх працях акцент на причинно-наслідкових явищах проблемних кредитів банківської системи України у фінансовій системі країни. І. Кириленко спрямовував свою увагу на міжнародний банківський ринок в частині аналізу світових фінансових криз, приділяючи найбільшу увагу саме проблемним кредитам банківського сектору. Однак, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, сутність та проблеми управління проблемними кредитами залишаються малодослідженими. Саме це й зумовило вибір теми дослідження та свідчить про його актуальність.

* Науковий керівник: Біттер О.А. – д.е.н., професор

Постановка завдання. Мета даної статті: розглянути та проаналізувати сучасні тенденції роботи українських банків по відношенню до проблемних кредитів у їхніх кредитних портфелях. Крім того, увагу приділено управлінню проблемними кредитами, як основними показниками, що характеризують стан ліквідності банків та платоспроможність населення, його вразливість до загострення економічної ситуації, що склалася в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами 2012 року, сукупний обсяг активів українських банків збільшився на 72,91 млрд. грн і перевищував позначку в 1,1 трлн.грн., досягнувши 1127,2 млрд. грн. станом на 01.01.2013 р.

Розмір кредитного портфеля без вирахування сформованих резервів за 2012 рік зменшився на 1,21 % (9,99 млрд. грн.) [7]. Частка довгострокових кредитів в кредитному портфелі банків зменшилася протягом 2012 з 51,7% до 48,4%.

Протягом 2012 року продовжилось зростання окремих складових кредитно-інвестиційного портфелю банків. Зокрема, якщо брати до уваги такий показник, як кредити та заборгованість клієнтів, то тут відбулось зростання на 4,25% в порівняння з минулим роком, що в грошовому виразі склало 5,76 млрд. грн.

В банківській системі України чітко простежується закономірність – із зростанням масштабів діяльності питома вага вкладень у основні засоби зменшується [2].

Розмір кредитів, наданих банками резидентам протягом 2012 року збільшився на 1,7% (19,5 млрд. грн.) і становив 815,1 млрд. грн. станом на початок 2013 фінансового року.

Увагу заслуговує кредитування банками за секторами економіки. Розмір кредитів нефінансовим корпораціям на кінець 2012 року дорівнював 605,4 млрд. грн., що на 5,2 % більше ніж за попередній рік. Розмір кредитів, наданих домашнім господарствам (входить в групу “інші сектори економіки”), скоротився на 13,6 млрд. грн. Структуру кредитів за секторами економіки можна подати за допомогою рисунка 1 [8].

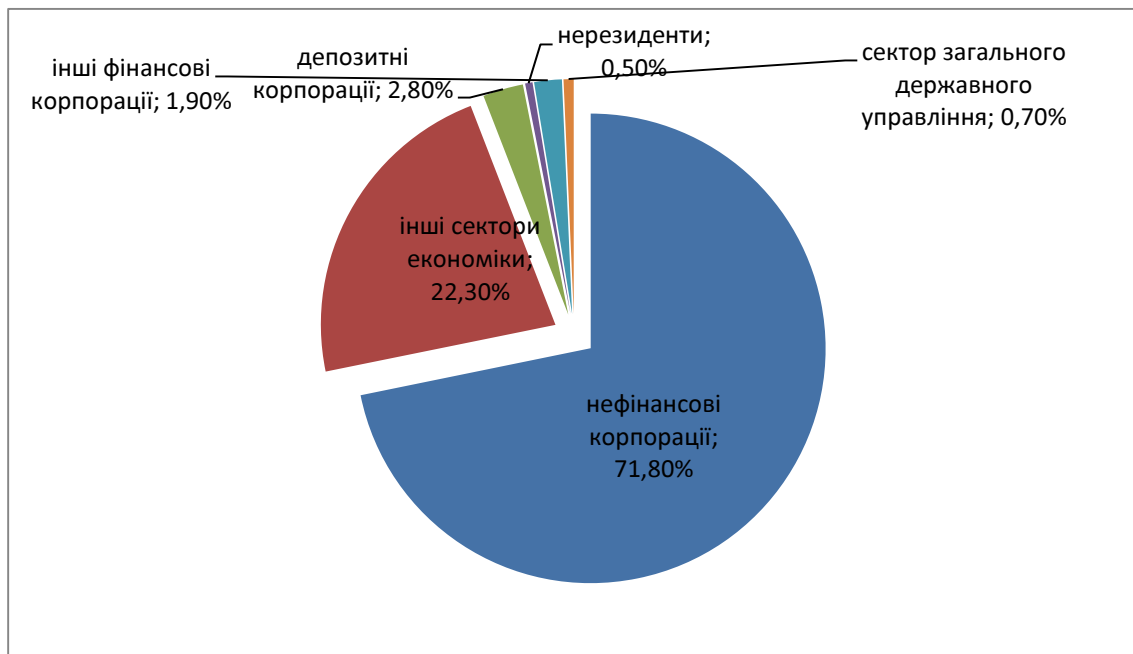

Рис. 1. Структура наданих кредитів, у розрізі секторів економіки станом на 01.01.2013 р.

Джерело: складено автором на основі [7]

Розподіл кредитів за видами економічної діяльності протягом 2012 року не зазнав значних структурних змін. Найбільша частка кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, продовжує припадати на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових приладів та предметів особистого вжитку.

Розподіл кредитів між іншими видами діяльності зумовлений таким чином, що п'ята частина із даного сектору діяльності перерозподіляється на користь переробної промисловості, трішки меншу частку займають операції з нерухомим майном, на оренду та надання послуг підприємцям [1]. Відповідно, на будівництво та сільське господарство припадає найменша кількість кредитів всередині даного сектору економіки.

Протягом 2012 року найбільше зростання частки прострочених кредитів відбулось за кредитами, виданими таким видам економічної діяльності, як: торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку і склала в процентному еквіваленті 39% (рис. 2) [6].

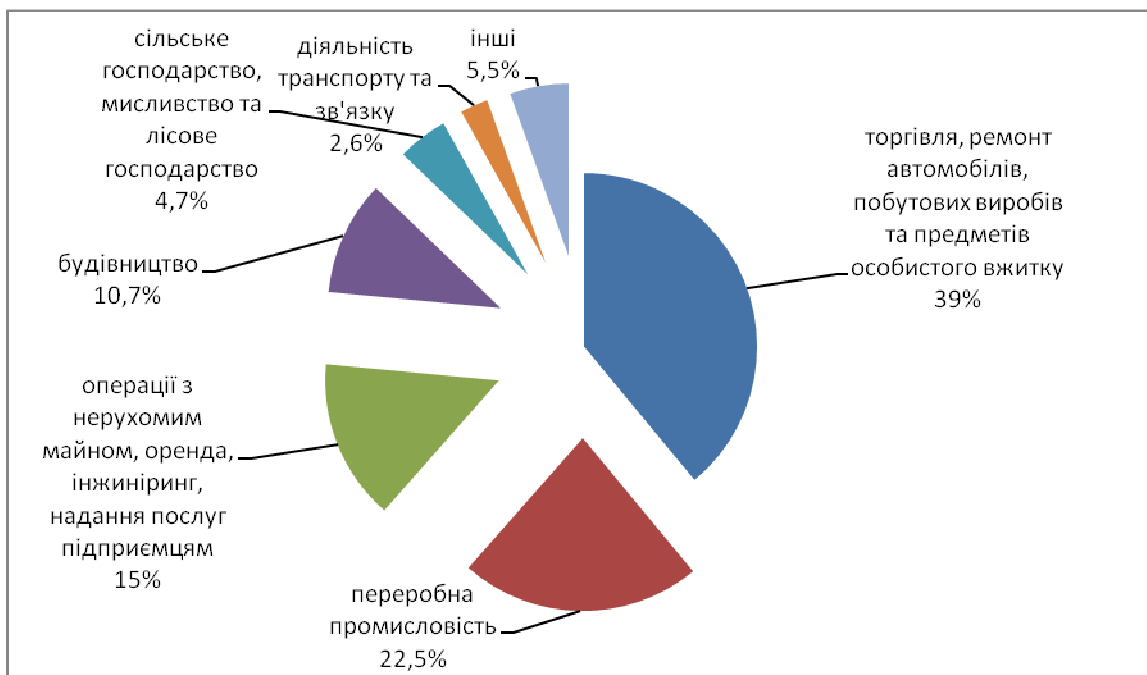

Рис. 2. Структура прострочених кредитів за видами діяльності станом на 01.01.2013 р.

Джерело: складено автором на основі [8]

За кредитами виданими під операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг, надання послуг підприємцям, та кредитами, виданими в переробну промисловість, в діяльність транспорту та зв'язку та в будівництво відбулось зменшення частки простроченої заборгованості в порівнянні з попереднім роком і склало відповідно 15%, 22,5%, 2,6% та 10,7 %.

Загалом, структура прострочених кредитів подібна до структури сукупних обсягів виданих кредитів, що свідчить про відсутність значних фінансових проблем, пов'язаних зі здійсненням певного економічного виду діяльності. Якщо ж аналізувати кредити за валютою, то можна з впевненістю сказати, що лідерство й абсолютну більшість займають кредити, видані в українській національній валюті (63,25% від загального обсягу наданих кредитів) [4].

Пристаюючи до економічних реалій поведінки на кредитному ринку, особливо в частині роботи з проблемними кредитами, українські банки виробили уже сталу практику організації та роботи в даному секторі.

Управління та контроль кредитного ризику здійснюється шляхом встановлення лімітів на суму ризику, який банк готовий на себе взяти стосовно окремих контрагентів і географічної та галузевої концентрації, а також шляхом контролю ризиків.

Процедура перевірки банками кредитної якості позик зводиться до забезпечення завчасного виявлення можливих змін у кредитоспроможності контрагентів, включаючи періодичний перегляд розмірів забезпечення. Формування та підтримка банківськими установами резервів на покриття очікуваних збитків від кредитних операцій здійснюється у обсягах, не менших від розрахункових величин таких збитків [3]. Крім цього здійснюється

підтримання власного (регулятивного) капіталу на рівні, що є не меншим від оціночного рівня неочікуваних втрат від кредитних операцій, а також постійний моніторинг фактичних значень ключових показників кредитного ризику на рівні індивідуальних кредитів та загального кредитного портфелю.

Процес управління по роботі з проблемною заборгованістю банківськими установами координує роботу з повернення проблемних позик, а також вживаються власні заходи банками, спрямовані на їх повернення. Основні способи повернення проблемних позик включають звернення стягнення на заставлену нерухомість, стягнення коштів з боржника або гаранта та ініціювання процедури банкрутства стосовно боржника. Сума та вид заставного забезпечення при наданні банками позик залежить від оцінки кредитного ризику контрагента. В банках постійно здійснюють аналіз щодо визначення прийнятності певних видів забезпечення та параметрів оцінки вартості забезпечення й аналіз ринкової вартості отриманого забезпечення.

З метою оптимізації функціонування кредитного портфелю банками активно проводиться робота у сфері реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів. Базовими умовами практично всіх банків в цій сфері є:

- наявність діючого договору страхування;
- кінцевий термін дії кредитного договору не прострочений;
- підтвердження позичальником джерел погашення кредитної заборгованості;
- наявність поручителів;
- відсутність претензійно-позовної роботи щодо позичальника.

Основними програмами, які банки пропонують своїм клієнтам зводяться до наступних

[5]:

1. продовження терміну дії кредитного договору;
2. надання відстрочки платежу по кредиту;
3. зменшення щомісячного платежу;
4. зменшення відсоткової ставки, що дає можливість зниження щомісячного платежу;
5. заміна позичальника;
6. скасування заборгованості за штрафами і пенями (на момент проведення реструктуризації) за умови перерахованих вище програм реструктуризації та умов часткового погашення простроченої заборгованості.

З метою зменшення кредитного навантаження, для позичальників постійно розробляються пропозиції щодо встановлення індивідуальних графіків погашення кредитної заборгованості.

Висновки та подальші дослідження. На основі проведеного дослідження встановлено:

1. після гіркої досвіду фінансової кризи, яка почалась у 2008 році, банки стали більш обережнішими та більш виваженішими в прийнятті рішень відносно клієнтів, яким видаються позики.

2. отримані дані засвідчують, що рівень кредитування української економіки залежить передусім від довіри населення до банківських установ, показником чого виступають заощадження населення на банківських рахунках – депозитах на відповідний термін зберігання.

3. практично усі банки зацікавлені і йдуть на співпрацю зі своїми клієнтами з метою забезпечення максимального повернення виданих на позики коштів, що своєю чергою проявляється у виробленні різних програм та підходів банківських установ у реструктуризації прострочених кредитів.

4. дана тема дослідження потребує більшого напрацювання, так як містить проблеми та шляхи покращення й удосконалення роботи з проблемними кредитами українських банків у системі фінансів української держави.

Література

1. Дзюблук О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20–30.

2. Герасименко В. Причини виникнення та форми прояву фінансової кризи в банківській системі України / В. Герасименко, Р. Герасименко // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 12–19.

3. Міщенко В. Удосконалення управління проблемними активами банків [Електронний ресурс] / В. Міщенко. – Режим доступу: <http://librari.if.ua/articles/aryikle-37> (дата звернення 21.06.2013 р.).

4. Реформы в банковском секторе: семь раз отмерь... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2011/05/17/238609> (дата звернення 24.06.2013 р.).

5. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=5202&Itemid=68 (дата звернення 20.06.2013 р.).

6. Офіційний сайт газети “Економічна правда” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2010/06/4/237382/> (дата звернення 05.06.2013 р.).

7. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=69512&cat_id=8479 (дата звернення 18.06.2013 р.).

8. Офіційний сайт національного рейтингового агентства “Рюрік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1187> (дата звернення 25.06.2013 р.).

References

1. Dziubliuk, O. (2009). “Monetary policy during the crisis in global financial markets”, *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, no. 5, pp. 20-30.

2. Herasymenko, V. and Herasymenko, R. (2010), “Causes and manifestations of financial crisis in the banking system of Ukraine”, *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, no. 7, pp. 12-19.

3. Mishchenko, V. (2011), “Improvement of management of troubled assets of banks”, available at: <http://librari.if.ua/articles/aryikle-37>.

4. Antonov, B. (2011), “Reforms in the banking sector: look before you leap ...”, available at: <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2011/05/17/238609>.

5. The Association of Ukrainian Banks, (2012), available at: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=5202&Itemid=68.

6. The newspaper “Economic truth”, (2010), available at: <http://www.epravda.com.ua/columns/2010/06/4/237382/>.

7. The National Bank of Ukraine, (2013), available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=69512&cat_id=8479

8. The National Rating Agency “Rurik”, (2012), available at: <http://www.rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1187>.